

methodami technickými, ale jsou-li k disposici stavební plány anebo alespoň písemné zprávy o stavebních úpravách, je práce neobyčejně usnadněna. Je možno bezpečněji odlišit jednotlivé úpravy, přesně je datovat a ušetřit se mnoho času i pracovní síly.

Je tedy na městských archivech resaderačních měst, aby provedly průzkum fondů, kde mohou být stavební plány a spisy uloženy, pokud ovšem již nemají samostatné stavební archivy anebo evidenci stavebních podkladů. Jde především o oddělení stavebně-policejní agendy a správy městských budov a podniků; jednotlivé plány lze ovšem nalézt i v odděleních ostatních, na př. ve spisech týkajících se živnosti a pod. V některých městech zavedly spisovny ukládání stavebních spisů podle popisních čísel domů, což je pochopitelně velmi výhodné. Bylo by však nesprávné, kdybychom takové stavební archivy vytvářeli dodatečně, neboť by tím byla porušena archivní zásada, že archivní fondy mají být uloženy v uspořádání, v jakém vznikaly, a vznikl by nesoulad mezi spisy a pomocnými knihami.

Proto je nejúčelnější, aby spisy obsahující stavební podklady, které nebyly spisovnou uspořádány jako stavební archiv, byly podchyceny jen evidenčně ve formě thematického katalogu, uspořádaného podle popisních čísel domů. Na každém lístku tohoto katalogu je vhodné uvést číslo popisné a orientační, jméno majitele domu, charakteristiku obsahu spisu a zejména přesný popis stavebních plánů a konečně archivní signaturu. Uspořádání katalogu podle popisních čísel je výhodnější než podle ulic a v nich podle orientačních čísel, neboť čísla orientační se mění mnohem častěji než čísla popisná. Je ovšem nutné sestavit konkordanci popisních a orientačních čísel a případně i čísel stavebních parcel. U starých spisů je pak třeba přezkoumat, zdali a kdy došlo k přečíslování domů a pořídit případně konkordanci starých a nových popisních čísel.

Městské archivy však mohou prospěti resaderační akci nejen jako zdroj starých stavebních podkladů, ale také jako místo, kde mohou být bezpečně uloženy dokumenty, které vznikají průběhem památkových prací a mají být ukládány podle zmíněných směrnic ve sbírce technických dokladů památkové údržby. Hlavní sbírka bude sice uložena u krajské resaderační komise, ale sbírky, které mají vznikati u místních národních výborů resaderačních měst, není vhodné ukládat ve spisovnách, poněvadž namnoze nejsou dosud v uspokojivém stavu, nýbrž v příslušných městských archivech. Věc je možno řešit písemnou dohodou s krajskou resaderační komisi se souhlasem dotyčného místního národního výboru.

Určení některých starých a nedostatečně popsaných plánů i spisů podle popisních čísel bývá dosti obtížné a zdlouhavé. Je proto účelné požádat resaderační komisi a ovšem i technický referát MNV, aby dbaly na řádné popsaní všech nových stavebních podkladů; zejména plány by měly být vždy opatřeny nejen orientačními čísly, jak tomu nejčastěji bývá, nýbrž i čísly popisními, datem vyhotovení a dalšími údaji.

Je samozřejmé, že uspořádaný stavební archiv a katalog stavebních podkladů může prospěti nejen účelům městské památkové reservace, nýbrž i při běžných stavebních úpravách, pro potřeby hospodářských podniků a k různým účelům dalším. Pokud jde o historické využití je tím do značné míry připraven a částečně zpracován materiál ke stavebnímu vývoji města zpravidla asi od doby josefinské a vytvořen spolehlivý základ pro zpracování městské topografie zpětným postupem.

Každý podchycený plán znamená úsporu řady hodin při jakékoli stavební úpravě na příslušné budově. Městským archivům se zde naskytá další příležitost, jak prokázati svoji užitečnost.

Olomoucký text Břetislavových Dekretů

V. Vaněček upozornil před časem článkem Nejstarší naše dochované zákonodárné dílo¹⁾ na dosud neznámý text Dekretů Břetislavových, objevený v kodexu olomoucké kapituly č. 230 V. Chaloupeckým. Vyslovil domněnku, že tu jde snad o původní text Dekretů, mnohem cennější než nejasné a skreslené znění v kronice Kosmově.²⁾ Nyní pak týž autor uveřejňuje v polském časopise *Slavia Antiqua studii Nový text (varianta) dekretů Břetislavových z r. 1039,*³⁾ jež vedle předběžného výkladu hnězdenských ustanovení přináší otisk vlastních Dekretů z olomouckého rukopisu s některými textovými rekonstrukcemi a jejich český překlad.⁴⁾ Z podnětu Vaněčkova článku bylo pořízeno toto vydání v odborné české literatuře dosud neznámého olomouckého textu, jež nemá za úkol podat vědecký rozbor textu, nýbrž chce být jen prvním krokem — z dalšího vyplýne, v jaké směru — na cestě k plnému zhodnocení této památky.

Rukopis olomoucké kapituly č. 230,⁵⁾ obsahující 232 pergamenových folií (24,5×16 cm), je vázán v hnědé polokůži, kombinované růžovým plátnem. Tato vazba, jejíž hrábet je v jednotlivých polích mezi vazý opatřen tlačenou výzdobou, pochází asi z poloviny XVIII. století. V rukopise lze rozeznati několik písářských rukou, avšak s výjimkou prvé složky a několika dalších míst⁶⁾ je dilem jednoho písáře, jehož písmo můžeme datovati polovinou XIII. stol. Text je psán ve dvou sloupích průměrně o 40 rádcích zhnědlým inkoustem, iniciály, nadpisy jednotlivých čtení a některá další místa jsou psána nebo zdobena červenou barvou.

Rukopis se nezachoval v původní podobě. Asi v polovině XIII. století byl text napsán jednou rukou na třiceti volných složkách, opatřených reklamanty. Tyto vrstvy, jež se skládají většinou z osmi folií,⁷⁾ tvoří základ rukopisu. O něco později, ale patrně ještě ve XIII. stol., byly složky označeny římskými číslicemi, napsanými červenou barvou (II—XXX). V této době však již některá folia chyběla.⁸⁾ Patrně současně s očíslováním složek provedl rubrikátor nadpisy jednotlivých čtení a iniciály a současně ozdobil některá další místa. Teprve potom byla před prvou složkou připojena vrstva další, obsahově s textem kodexu související, napsaná patrně také ve XIII. stol., kterou cd ostatních složek vedle písma zřetelně odlišují iniciálky, provedené v modré barvě. V XV. stol. byl rukopis bez ohledu na složky rozdělen na 12 oddílů, označených písmeny abecedy (A—m). Každý oddíl⁹⁾

měl 20 folií, označených arabskými číslicemi (na př. b 1—b 20).¹⁰⁾ Při konečné převazbě rukopisu — snad v XVIII. stol. — byly původní XXII. a XXIII. vrstva, v nichž chybělo 7 folií, svázány v jednu složku, takže dnes olomoucký passionál obsahuje 30 složek.

Jak bylo již naznačeno, je olomoucký kapitulní rukopis č. 230 passionál. Obsahuje latinská čtení ze života svatých, sestavená podle církevního roku, a to od června do listopadu. Na f. f 9—12¹¹⁾ je čtení o přenesení sv. Vojtěcha z Hnězdná do Prahy, zařazené mezi čtení k svátkům z konce srpna, avšak s chybňím datem 25. července (místo 25. srpna). Je psáno onou hlavní rukou, jímž dílem je celý olomoucký passionál ve své první podobě.

Jestliže je možné datovati rukopis paleograficky polovinou XIII. stol., místo jeho vzniku lze stanoviti jen s pravděpodobností. Z poznámky na poslední straně kodexu¹²⁾ vysvítá, že rukopis nálezel v XV. stol. hradišťskému klášteru u Olomouce. Uváží-li se k tomu, že se v passionálu projevuje nápadný zájem i znalost poměrů na Olomoucku a zvláštní pozornost ke klášteru hradišťskému,¹³⁾ je snad odůvodněné se domnívati, že byl napsán v tomto premonstrátském klášteře, kde se ho pak užívalo až do XV. stol. V XVI. stol. byl však již majetkem olomouckého kostela, jak nasvědčují marginální poznámky, uvádějící jméno tamějšího kanovníka Martina Hořičky.¹⁴⁾ V olomoucké kapitulní knihovně pak zůstal až do současné doby.¹⁵⁾

Vydání olomouckého textu Břetislavových Dekretů je pro srovnání doprovázeno přetiskem příslušného místa Kosmovy kroniky podle Bretholzovy kritické edice.¹⁶⁾ Vydání se neomezuje jen na vlastní text hnězdenských Dekretů, jenž je ovšem pro historika nejcennější, nýbrž otiskuje se tu v úplnosti celé čtení ke svátku Přenesení sv. Vojtěcha. Neboť správné zhodnocení a vytěžení nově objeveného textu musí vycházet ze zjištění jeho poměru k dosud známému znění Břetislavových Dekretů, t. j. ze zjištění jeho poměru ke kronice Kosmové, jejím jednotlivým rukopisům a třem dosud určeným jejich skupinám. Tu je pak nepochybné, že se takové srovnávací studium nemůže omezit pouze na znění vlastních Dekretů, nýbrž že je nutné srovnávat text celého čtení — a ještě dále: studovati celý rukopis a zejména ty partie, u nichž je možné předpokládati domácí předlohy, tedy především čtení ke svátkům českých patronů.¹⁷⁾ Teprve ve spojitosti se studiem celého passionálu, který je, jak znova zdůrazňujeme, jednotným písářským dílem, bude patrně možné spolehlivě určiti povahu i historický význam nového textu Břetislavových Dekretů.

A v druhé řadě je přetištěno čtení o přenesení sv. Vojtěcha do Prahy celé proto, že i vedle Dekretů obsahuje několik pozoruhodných zpráv a dat.

K vydání je připojen český překlad olomouckého textu. Tento krátké bylo upuštěno od juxtaposice překladu příslušného místa Bretholzova vydání Kosmovy kroniky, neboť překlad by asi nemohl zcela vystihnouti všechny různosti a odchylky olomoucké varianty. I když tedy odborné srovnání obou textů je možné jen v originálním latinském znění, postihne pozorný čtenář podstatné odchylky i z českého překladu, srovná-li jej s překladem Bretholzova vydání Kosmovy kroniky,¹⁸⁾ jehož bylo při našem překladu použito.

¹⁾ Lidové noviny r. 59, č. 289 z 8. prosince 1951, str. 2. ²⁾ Z literatury o Břetislavových Dekretech svr. V. Novotného České dějiny I, 2 str. 21 n. (Praha 1913) a I, 3 passim (Praha 1928) a Fr. Hrubého Církevní zřízení v Čechách a na Moravě od X. do konce XIII. století a jeho poměr ke státu, ČČH XXII str. 28 n. (Praha 1916), kde uvedena další literatura. ³⁾ Slavia Antiqua III, 1952. ⁴⁾ Podle laskavého sdělení prof. Vaněčka; jeho studie a zejména rekonstrukcí textu nemohlo být použito, neboť v době, kdy byla tato práce připravována, nebyl časopis v Praze ještě přístupný. ⁵⁾ V kraj. archivu olomouckém. ⁶⁾ Vedle příspisků zvl. na foliu 30 a 208'—209 (psáno rovněž rukou poloviny XIII. stol.). ⁷⁾ S výjimkou složky 13. (pův. XII.) o 10 foliích a 23. o 9 foliích, jež však vznikla ze dvou vrstev (v. níže v textu). ⁸⁾ S určitostí to lze říci o foliu, které následuje po nynějším f. 137. Dosvědčuje to především označení složky až na druhém jejím foliu (prvé bylo vyříznuto), dále neshoda reklamantu na f. 137' a počátečních slov na f. 138 a konečně slůvko *vacat* dole na f. 137'. ⁹⁾ Mimo oddíl A o 21 a oddíl m o 19 listech. ¹⁰⁾ Pouze před. f. A1 předchází list, označ. A. ¹¹⁾ 109 až 112. ¹²⁾ Liber monasterii Gradicensis ordinis Premonstratensis Olomucensis diocesis (rukou XV. stol.). ¹³⁾ Srv. na př. v čtení o sv. Prokopu zprávu o založení a nadání kostela sv. Štěpána v Hradišti (f. 50'). Pozornosti v této souvislosti zasluhují i jiné zmínky, na př. o mučednici, „cuius corpus quidam abbas in Strahoviam... aportavit“ (f. 181). ¹⁴⁾ Podle zjištění Fr. Spurného, ved. kraj. archivu olom. ¹⁵⁾ Srv. na f. 1 rukou 2. pol. XVII. stol. „Ex bibl. cath. ecclesiae Olomucensis“. ¹⁶⁾ B. Bretholz, Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag, Monumenta Germaniae Historica, Scriptores, Nova series II, Berlin 1923, str. 84—93. ¹⁷⁾ Jde především o Životy sv. Prokopa, Václava a Ludmily (f. 48'—51, 153—158, 200—202'). ¹⁸⁾ Kosmova kronika česká, přel. K. Hrdina, Praha 1950, str. 79—88.

VIII° kalendas Augusti¹ translacio sancti Adalberti, excepta de cronica Boemorum.^a

VIII. kalendas Augusti translatio sancti Adalberti.^b

Anno^c Domini millesimo XXX⁰ IX° d regnante IIII° d² imperatore Romanorum magnificus princeps Bretzlaus nomine, dux Boemie^f X^{us}³ pater Wratzlay, primi regis Boemie, et venerabilis pater dominus Severus, episcopus VI^{us} d Pragensis, intrantes Maiorem Poloniam cum exercitu valido Boemorum et ipsam devastantes, venerunt ad metropolim^f (G)nezden, natura loci^f mirabiliter firmam, sed facilem capi ab hostibus, raris eam civibus frequentantem, ubi tunc temporis in ecclesia beate Marie virginis preciosus quiescebat thesaurus, corpus videlicet secundi presul Pragensis, beati martiris Adalberti. Unde mox Boemi pociuntur urbe sine^g bello et cum magna leticia intrant ecclesie limina atque omni preda postposita solum sibi poscunt dari pro Christo passum corpus pontificis preciosum. Quorum presul Severus, ut vidi temeritatem et pravam in omne fas nefasque sensit voluntatem, talibus eos temptat ab ausis illicitis revocare: „Fratres mei et filii ecclesie Dei, non tam ex facili constat, sicut vos estimatis, ut sacrum corpus, Dei virtutibus plenum, mortaliū tam^h temere tangere^{ch} quis presumat. Timeo enim valde, ne percellamur et percuciamur aut mentis oblivione aut cecitate oculorum aut aliqua membrorum debilitate, si id temere presupserimus agere circa sanctum. Quapropter triduo prius ieunante, de peccatis vestris penitentiam agite et ab omnibus abominationibus vestris, quas ipse abominatus est in vobis, abrenuntiate et ex toto corde, quod eas ultra non faciatis, promittite. Spero enim in misericordia Dei et nostri patroni sancti Adalberti, quod non priva-

III... ventum erat ad metropolim Gnezden, natura loci et antemurali firmam, sed facilem capi ab hostibus, raris eam inhabitantibus civibus, ubi tunc temporis in basilica sancte Dei genitricis Marie perpetue virginis preciosissimum quiescebat thesaurus, scilicet beatissimi Adalberti martiris corpus. Qua mox Boemii sine Marte potiuntur urbe et cum magna leticia intrant sancte ecclesie adita^a at atque omni preda posthabita solam sibi poscunt dari pro Christo passam sacri corporis preciosam massam. Quorum presul Severus ut vidi temeritatem et pronam in omne fasque nefasque sensit voluntatem, talibus alloquiis temptat eos revocare ab illicitis ausis: „Fratres mei et filii ecclesie Dei, non tam ex facili constat, sicut vos estimatis, ut sacram corporis glebam, Dei virtutibus plenam, quis mortalium tam temere presumat tangere. Timeo enim valde, ne percellamur aut mentis oblivione aut cecitate aut aliqua membrorum debilitate, si id temere presupserimus agere. Quapropter prius triduo ieunante, de peccatis vestris penitentiam agite et ab omnibus abominationibus vestris, quas ipse abominatus est in vobis, abrenuntiate et ex toto corde, quod eas ultra non faciatis, promittite. Spero enim in misericordia Dei et nostri patroni sancti Adalberti, quod non priva-

privabimur spe petitionis nostre, si persistiterimus in devocatione fidei et precibus humilibus mente pura.“ At illis visa sunt presulis verba quasi deliramentaⁱ et continuo aures suas continentis fecerunt impetum, ut raperent sacrum corpus, et quia post altare iuxta parietem conditum fuerat et aliter evelli non poterat, nisi altare destrueretur, mente bestiali profanum^j factum manibus operantur; sed non defuit ultio Dei celi. Nam in ipso opere sue temeritatis steterunt sensibus stupefacti^k, nec erat vox nec sensus neque visus per trium fere horarum spacia, donec iterum propiciante Dei gracia sanitatem pristinam repperunt. Moxque licet sero penitencia ducti faciunt iussa episcopi, et quanto erant divino nutu evidencius castigati, tanto devocius perstabant precibus forciores, triduo ieunantes et veniam postulantes.

Tertia nocte Severo episcopo post matutinalem sinaxim quiescenti sanctus presul in visione apparuit, ita dicens: „Duci^m et comitibus sic loquaris: Pater de celis dabit, quod petitis, si non commiseritis mala, que in baptismate abnegastis“. Hoc mane cum presul innotesceret duci et eius comitibus, mox exhilarati intrantes ecclesiam sancte Marie et ante sepulchrum sancti Adalberti humo prostrati, diu fusa oracione surgit dux et stans in amboe taliter est locutus: „Vultis prevaricationes vestras emendare et a pravis operibus resipiscere?“ At illi cum lacrimis responderunt: „Emendare parati sumus et a pravo opere animum revocare“. Tunc dux extensis dexteram super tumbam episcopi taliter est affatus: „Extendite, fratres, simul ad Dominum vestras dextras et ad meos attendite sermones, quos volo, ut vestre confirmetis fidei sacramento.

Primum ergo meum vobis auten-

bimur spe petitionis nostre, si persistimus fidei in devotione et precum assidua oratione.“ At illis visa sunt presulis verba quasi deliramenta, et continuo aures suas continentis fecerunt impetum, ut raperent sacrum corpus, et quia post altare iuxta parietem conditum fuerat et aliter evelli non poterat, nisi altare destrueretur, manus improba cum mente ferina operantur profana; sed non defuit ultio divina. Nam in ipso opere sue temeritatis steterunt sensibus obstupefacti, nec erat vox nec sensus nec visus per trium fere horarum spacia, donec iterum propiciante Dei gratia rehabuere pristina officia. Moxque licet sero penitencia ducti faciunt iussa episcopi et, quanto erant divino nutu evidencius castigati, tanto devotius perstabant precibus infantigati, triduo ieunantes et veniam postulantes.

IV. Tercia nocte Severo episcopo post matutinalem synaxim quiescenti sanctus presul in visione apparet, ita dicens: „Dic“, ait, „istra duci et eius comitibus: Pater de celis dabit quod petitis, si non repetitis mala, quibus abrenuntias in fonte baptismatisⁿ.“ Hoc mane cum presul innotesceret duci et eius comitibus, mox exhilarati intrantes ecclesiam sancte Marie et ante sepulchrum sancti Adalberti humo prostrati, diu fusa communioratione surgit dux et stans in amboe haec rupit silentia voce: „Vultis prevaricationes vestras emendare et a pravis operibus resipiscere?“ At illi obortis clamant cum lacrimis: „Emendare parati sumus, quicquid in sanctum Dei patres nostri vel nos prevaricati sumus, et a pravo opere omnino cessare“. Tunc dux extensis manu suam super sacram tumbam sic orsus est ad populi turbam: „Extendite, fratres, simul vestras ad Dominum dextras et ad meos attendite sermones, quos volo ut vestre fidei sacramento confirmetis. Ergo hoc meum maximum et primum sit decretum, ut vestra co-

ticum sit decretum: *Vesta connubia, que actenusⁿ habuistis ut lupanaria et ceu brutis animalibus communia, iuxta canonum scita ammodo conservetis, ita ut sola(!) viro uxori et vir sola^o muliere ducta legitime coram ecclesia sit contentus.* Secundum est, quod si coniunx virum aut vir coniugem spreverit et rixa inter eos usque ad discidium evenerit, qui ex eis in priorem copulam legitime celebratam redire noluerit, nolod, utd secundum^d ritum^d terre nostre huius rei violator in servitatem redigatur, sed pocius nostri immutabilis decreti per angustiam, qualiscumque sit persona, in exilium ad Ungariam redigatur et nequam liceat, quod ad terram rediens precio se redimat, ne unius ovis contagione grex Christi ovium mactetur.

Tercium est, quod si virgines, viude et adultere convicte^p fuerint, quia nomen bonum cum pudore amiserint et per scortum pueros generaverint, eadem sentencia sunt plectendae. Nam cum nubendi liberum habeant arbitrium, cur committunt adulterium et conceptus suos abortivant, quod est peccatum pessimum coram Deo?

Quartum est, quod si mulier clamauerit a viro suo se non diligenter, sed affligi innocenter, detur Dei iudicium^r inter eos coram ecclesia et qui inventus fuerit reus, penas debitas duci solvat. Similiter de eis, qui homicidiis infamantur, archipresbiter comiti illius civitatis nomina eorum ascribat et comes eos conveniat; et si sunt rebelles, in carcерem redigat, donec aut penitenciam dignam agant aut, si negant, ignito ferro sive adiurata aqua ipsorum peccatum vel innocencia declaretur. Fraticidas autem et parricidas vel sacerdotum interfectores et huius(modi) capitalibus criminibus irretitos archipresbiter assignet eos comiti vel duci sive per manus et ventrem ferratos de regno eiciat, ut ad instar Cain^d vagi et profugi circueant terram". Severus episcopus dixit: „Ista ducis deliberatio iusta

nubia, que actenus habuistis ut lupanaria et ceu brutis animalibus communia, amodo iuxta canonum scita sint legitima, sint privata, sint insolubilia, ita dumtaxat, ut una vir coniuge et coniunx uno viro contenti vivant. Si autem coniunx virum aut vir coniugem spreverit et rixa inter eos usque ad discidium efferverit, qui ex eis in priorem copulam legitime celebratam redire noluerit, nolo, ut secundum ritum nostre terre huius rei violator in servitatem redigatur, sed potius nostri immutabilis decreti per angariam, qualiscumque sit persona, redigatur in Ungariam, et nequam liceat, ut preciose redimat aut in hanc terram redeat, ne unius contagio ovicule totum Christi serpat per ovile". Severus episcopus dixit: „Quicumque aliter fecerit, anathema sit. Eadem sententia sint plectende virgines et vidue et adultere, que nomen bonum amisisse et pudorem corrupisse ac per scortum concepisse dinoscuntur. Nam cum liberum nubendi habeant arbitrium, cur committunt adulterium et conceptus suos abortivant, quod est pessimum scelus scelerum?" Tunc dux subiungens inquit: „Si vero mulier proclamaverit pari vice non amari, sed inclementer a viro suo affligi et profligari, detur inter eos iudicium Dei et, qui inventus fuerit reus, solvat penas rei. Similiter et de his, qui homicidiis infamantur, archipresbiter comiti illius civitatis nomina eorum ascribat, et comes eos conveniat; et si sunt rebelles, in carcерem redigat, donec aut penitenciam dignam agant aut, si negant, ignito ferro sive adiurata aqua, utrum culpabiles sint, examinentur. Fraticidas autem et parricidas sive sacerdotum interfectores et huiusmodi capitalibus criminibus irretitos archipresbiter assignet eos comiti vel duci sive per manus et ventrem ferratos de regno eiciat, ut ad instar Cain^d vagi et profugi circueant terram". Severus episcopus dixit: „Ista ducis deliberatio iusta

Cayn super terram vagi et profugi habeantur.

Quintum est, ut tabernam, que est radix omnium malorum, unde procedunt furta, homicidia, adulter(i)a et cetera mala, qui parat vel qui factam precio comparat tabernator, si deprehensus fuerit, in medio fori ducatur et ad statuam ligatus virgis, quamdui preconi placuerit, verberetur; res tamen eius non infiscentur, id est camere ducis assignentur, sed sub terra sepeliantur, ne quis haustu tam execrabilis maculetur. Potatores autem, si deprehensi fuerint in taberna, non prius de carcere exeant, donec CCC denarios ad cameram ducis ponant.

Sextum est, ne dominicis diebus fora fiant et festis celebribus, que maxime propter hoc in regione nostra celebrantur, ut ceteris diebus operibus suis videntur. Si quis autem diebus supradictis in opere servili fuerit deprehensus, ipsum opus et quod in opere inventum fuerit, archipresbiter tollat et reus denarios trecentos in cameram ducis solvat.

Similiter et qui in agris sive in silvis suos sepeliunt mortuos fideleri decedentes, huius rei presumptores archipresbiter bovem, CCC autem denarios duci solvant; mortuus tamen in poliandrum, id est cimiterium deportetur." Episcopus itaque Severus omnia ducis decreta auctoritate propria confirmavit. Tunc dux subintulit ita dicens: „Hec sunt, que odit Deus et Dei martyr, noster patronus sanctus pontifex Adalbertus, propter que nos deseruit suos servos et ad gentes alias convolavit, ut ipsis constanter fidem katholicam predicaret, pro qua voluntarie magnum martirium est percessus. Hec ut ultra non faciamus, nostre simul et vestre sacramento fidei roboramus". Hiis dictis

sit anathemate firma. Nam ad hoc vobis ducibus mucro pendet in femore, ut manus vestras sepius lavetis peccatoris in sanguine". Iterum dux: „Tabernam", inquit, „que est radix omnium malorum, unde procedunt furta, homicidia, adulteria et cetera mala, et qui parat et qui parat comparat", Severus episcopus dixit: „Anathema sit". Et dux: „Qui", inquit, „comprehensus fuerit huius violator decreti tabernarius, in medio foro ad palum suspensus et usque ad fastidium preconis cesus depiletur; res tamen eius non infiscentur, sed potus tantum in terram proiciatur, ne quis execrabilis haustu polluantur. Potatores autem, si deprehensi fuerint, non prius de carcere exeant, quam in fiscum ducis unusquisque CCC nummos componat". Severus episcopus dixit: „Que dux iudicat, nostra auctoritas firmat". Adhuc dux prosequitur dicens: „Fora autem dominicis diebus omnino ne fiant interdicimus, que ideo maxime in his celebrant regionibus, ut ceteris diebus suis videntur operibus. Si quis autem quam dominicis tam festis diebus publice ad ecclesiam feriari indictis in aliquo servili opere inventus fuerit, ipsum opus et, quod in opere est inventum, archipresbiter tollat iumentum, et CCC ducis in fiscum solvat nummos. Similiter et qui in agris sive in silvis suos sepeliunt mortuos, huius rei presumptores archidiacono bovem et CCC in fiscum ducis solvant nummos; mortuum tamen in poliandro fidelium humi condant denuo. Hec sunt, quod odit Deus, hec sanctus Adalbertus pertitus nos suas deseruit oves et ad exteris maluit ire docturis gentes. Hec ut ultra non faciamus, nostre simul et vestre fidei sacramento confirmamus". Sic ait dux. Et presul sancte trinitatis nomine invocato et malleo assumpto, ceteris clericis septem psalmos et alias huic sancto operi competentes orationes ymnizantibus, cepit molliter destruere summa sepulchri, destruens eum usque ad ima thesauri sacri, et cum

presul nomine Domini invocato malleo assumpto, ceteris clericis VII psalmos et alias huic sancto operi competentes oraciones innanzitibus, cepit molliter destruere sepulcri summam usque ad locum, in quo corpus martyris quiescebat, et cum aperiuisset sarcophagum, omnes, qui in ecclesia aderant, tanta fragrantia suavissimi odoris sunt referti, ut per tres dies quasi opimis ferculis refecti obliviscerentur cibo refici, quin etiam et infirmi sanati sunt eadem^h ora quam plurimi. Tunc dux et episcopus et pauci comitum insipientes ut viderunt sanctum Dei ita vultu et habitu clarum et sic corpore integrum per omnia, ac si eadem die sacra missarum celebrasset sollempnia, clerici „Te Deum laudamus“, laici „Kyrieleyson“^{ch} modulantur, et resonant voces eorum usque ad ethera. His ita peractis dux pre gaudio faciem perfusus lacrimis sic orat: „O Christi martyr, beate Adalberte, nostri semper et ubique miserate, nunc solita nos respice pietate et nobis peccatoribus propiciare atque ad tuam sedem Pragensis ecclesie per nos quamvis peccatores referri non dignare“. Mira res et valde stupenda, cuius tumbam nudius tercarius contingere non poterant, continuo dux et episcopus sine impedimento corpus eius sarcophago levant et serico cooperientes in superiori altari locant, ut plebs sua vota solvat, que Deo et eius sancto voverat, atque eadem die composite sunt CC marce altaris in arce.

O Deus omnipotens,
Mundum per secula revolvens,
Qui semper regnas,
Solus qui cuncta gubernas,
Nil fit nec fuit in mundo nec
erit, bone Christe, tuo sine nutu.
Quisnam mortalis hoc umquam credere posset, ut ad gentes apostatrices iam in celesti regno laureatus corpus suum referri sineret, quarum aspernatus facinora aufugit consortia, cum adhuc viveret. Sed si maiora Dei et antiqua miracula perpendicularis, quomodo populus Israeliticus siccо vestigio transivit mare, qualiter de sicca rupe fluxerunt aquae, vel qualiter factor orbis apparuit in orbe natus ex Maria virgine, non ammirari, sed potius Deo, qui fecit et facere potest, que vult, nos decet humiliari et eius gratie totum

aperiuerint sarcophagum, omnes, qui in ecclesia aderant, tanta fragrantia suavissimi odoris sunt referti, ut per tres dies quasi opimis ferculis refecti obliviscerentur cibo refici, quin etiam et infirmi sanati sunt eadem^h ora quam plurimi. Tunc dux et episcopus et pauci comitum insipientes ut viderunt sanctum Dei ita vultu et habitu clarum et sic corpore integrum per omnia, ac si eadem die sacra missarum celebrasset sollempnia, clerici „Te Deum laudamus“, laici „Kyrieleyson“^{ch} modulantur, et resonant voces eorum usque ad ethera. His ita peractis dux pre gaudio faciem perfusus lacrimis sic orat: „O Christi martyr, beate Adalberte, nostri semper et ubique miserate, nunc solita nos respice pietate et nobis peccatoribus propiciare atque ad tuam sedem Pragensis ecclesie per nos quamvis peccatores referri non dignare“. Mira res et valde stupenda, cuius tumbam nudius tercarius contingere non poterant, continuo dux et episcopus sine impedimento corpus eius sarcophago levant et serico cooperientes in superiori altari locant, ut plebs sua vota solvat, que Deo et eius sancto voverat, atque eadem die composite sunt CC marce altaris in arce.

O Deus omnipotens,
Mundum per secula revolvens,
Qui semper regnas,
Solus qui cuncta gubernas,
Nil fit nec fuit in mundo nec
erit, bone Christe, tuo sine nutu.

Dei autem gracia cordi ducis inspiravit, ut similiter transferret corpus archipresulif (G)nezdennensis civitatis, domini Guadencii, qui in eadem ecclesia quiescebat. Hic utique non solum carnali, sed et spirituali conversacione frater sancti Adalberti et comes individuus in omni labore et erumpna fuit, et si cum eo non corpore, mentis compassione martirium tamen tulit. Nec enim fieri poterat, quod gladius animam eius non pertransiret, cum germanum suum rompheis et hastis Prutenorum in frustra(!) concidi videret et ipse simul occidi pro fide catholica se optaret. Iterum visum est duci et episcopo supradictis, ut quinque fratrum reliquias, videlicet Benedicti, Iohannis, Mathei, Ysaac etd Cristini d.f Pragam deferant, qui in eadem civitate sed in alia ecclesia quiescea(n)t. Quid multa?

Venerunt cum prosperitate Boemiam cum reliquiis beatorum in vigilia sancti Bartholomei apostoli⁴ prospere metropolim Pragam et castra circa fluvium aque Rokidnyze sunt metati. Mane autem facto cleris et plebs universa cum processione occurrit, cuius campus ferre multitudines vix poterat. Hec processio taliter fuit ordinata, ita quod primo loco dux et episcopus sanctum Adalbertum ad ecclesiam Pragensem, secundo loco abbates reliquias quinque fratrum, tertio loco ordinate archipresbiteri Gaudencium archiepiscopum deportabant, quarto loco XII sacerdotes crucem auream per auri pondere vix ferebant, quinto loco tres tabulef graves auro ab aliis deferuntur, que circa altare erant posite, ubi quieverat sanctus martyr. Erat enim maior tabula, habens in longitudine V ulnas et in lat(it)udine X palmas, ornata lapidibus preciosis.

assignare, cuius gratia inspirante ascendit in cor ducis, ut similiter transferret corpus archipresulis eiusdem civitatis, nomine Gaudencii, qui in eadem forte ecclesia quiescebat. Hic, utiⁱ superius retulimus, non solum carnali, verum et spirituali coniunctione frater sancti Adalberti et comes individuus in omni labore et erumpna fuit et, si cum eo non corpore martirium, mentis tamen compassionem tulit. Nec enim fieri poterat, ut gladius animam eius non pertransiret, cum germanum suum rompheis paganorum in frustal concidi videret et ipse pariter occidi valde optaret. Item^m visum est duci et episcopo, ut quinque fratrum reliquias sancto corpori adiunctas, quorum de vita ac passione satis supra retulimus, qui in eadem civitate sed in alia ecclesia quiescebant, pariter cum summa diligentia transferant. Quid multa?

V. Ventum erat cum omni sacra sarcina in prosperitate et leticia Boemiam, et in vigilia sancti Bartholomei apostoli prope metropolim Pragam castra metati sunt circa rivulum Rokitnicam, ubi lucescente die cleris et universa plebs cum processione occurrit. Cuius longam seriem latus vix explicit campus; talis enim processio fuit: dux ipse et episcopus humeris subnixi dulce pondus portant martiris Christi Adalberti, post simul abbates ferebant reliquias quinque fratrum, deinde archipresbiteri gaudent onore Gaudencii archiepiscopi, quos electi XII presbiteri vix sustentantes pondus aurei crucifixi secuntur-nam dux Mesco ter semet ipsum hoc apponderat auro-quinto loco ferunt tabulas tres graves auro, que circa altare, ubi sanctum corpus quievit, posite fuerant. Erat enim maior tabula quinque ulnarum in longitudine et decem palmarum in latitudine valde adornata lapidibus preciosis et cristallinis sachis.

Cuius inscriptus fuit hic in margine versus:

Postremo plus quam centum plaustris ducent immensas campanas et omnes Polonie terre gazas, quas sequitur innumera nobilium virorum turma, astricta vinculis fereis manibus et in collo, inter quos et quidam presbiter fuit captus.

„Ter centum libras
apponderat hoc opus auri“

Postremo plus quam centum plaustris ducent immensas campanas et omnes Polonie gazas, quas sequitur innumera nobilium virorum turma, astricta manicis ferreis et contriti colla bagis, inter quos, heu male captus, adductus est

Consors in clero,
presbiter officio.

O dies illa, dies Boemis honoranda et per secula memorie commendanda, sacris mysteriis frequentanda, dignis preconiis celebranda, laudibus deyotissime veneranda, divitibus letabunda, debilibus exoptanda, pauperibus iocunda, datione elemosinarum decoranda et omnibus bonis studiis excolenda, in qua festis festa refurgent accumulata. O nimium felix metropolis Praga, olim sacro duceⁿ sublimata, nunc beato presule^o decorata, a domino Deo tibi collata excipis gaudia geminata et per has binas misericordie olivas

fama volas ultra Soromatas
atque Sarigas.

Facta est autem hec translatio beatissimi Christi martiris Adalberti anno dominice incarnationis XXXIX. kal. Septembbris.

Facta est autem hec translacio beati martiris Adalberti anno Domini M^oXXX^o nono kalendas^z Septembbris.⁵ Passus est igitur sanctus episcopus Adalbertus pro nomine Jesu Christi in terra Prussie anno Domini D^oCCCC^oXC^oV^o nono kalendas Maii,⁶ qui postea in Maiori Polonia inf (G)nezdennensi ecclesia est sepultus et post multum tempus annorum per ducem Boemie nomine Bretizlaum et Severum episcopum cum domino Gaudencio, fratre suo, et V fratribus, martiribus Christi, videlicet Benedicto, Matheo, Iohanne, Ysaac et Christino, anno Domini M^oXXX^o def (G)nezen in Boemiam ad sedem suam Pragensem est translatus et in media ecclesia cum reverencia collocatus; Gaudencius autem frater eius in cripta martyrum Cosme et Damiani est humatus; reliquie vero quinque fratrum predictorum in ecclesie sacristica honorifice conservantur. De^{ua} quorum numero quintus, videlicet sanctus Christinus, ut

dicitur, post^{bb} multos annos per venerabilem patrem, dominum^{cc} Sdiconem, Olomucensem episcopum VII^ms ad castrum Olomucense est portatus et in ecclesia sancti Wenceslao martiris, quam idem episcopus cum duce Moravie Wencezlao construxerat, ad quam eciam sedem episcopalem de ecclesia sancti Petri olim transstulit, predictum sanctum cum reverencia collocavit, pro cuius honore postmodum reverendus pater, dominus Robertus, Olomucensis episcopus XV^{us}^g, cyborium preciosum argenteum deauratum et ornatum preciosis lapidibus fabricavit, in quo reliquias sancti martiris reponens, ipsum dico cyborium circa maius altare sancti Wencezlao, sicut hodie cernitur, fecit poni ad laudem et honorem nostri pii redemptoris Christini martiris supradicti, salutem quoque illuc venientium devotorum.

Et si, tu lector, annum translationis sancti Adalberti ab anno passionis eius volueris computare, invenies annos XXV,¹⁰ quibus miraculose incorruptus iacuit in sepulchro. Et quia beatus pontifex Pragam in die sancti Bartholomei apostoli¹¹ est portatus, statutum est rationabiliter per dominum episcopum et synodum Pragensem, ut translacio sua et quinque fratrum in crastino Bartholomei¹² sollempniter annis singulis celebretur.

Hii ita gestis^{dd} Poloni tali thesauro spoliati consilio recepto communi miserunt nuntios ad curiam domini pape^e, conquerentes, quod sanctiones divinas et sanctorum patrum tradiciones dux Boemie et episcopus Severus violasset, petentes instanter de tam gravi commissio fieri sibi iusticie complementum. Quibus auditis papa¹³ cardinales et alios clericos ad concilium convocavit, in quo canones recitantur, sacre scripture scrutantur, dux et episcopus, quamvis absentes, de presumptione tam mirabili arguantur et sic quidam ducem omni dignitate privatum mitti in exilium decreverunt

VI. Sed his prosperis a Deo concessis improbus delator non defuit, qui apostolico, uti gesta hec erant, retulit, divinas sanctiones et sanctorum patrum traditiones violasse ducem Boemie et episcopum promulgavit; et si hoc inultum dominus papa pretermitteret, iura apostolice sedis per totum mundum observanda imminueret. Continuo sacer conventus celebratur, canones recitantur, sacre scripture scrutantur. Dux et episcopus, quamvis absens, de presumptione arguitur; alii ducem omni dignitate privatum per tres annos in exilium decernunt, alii episcopum ab omni pontificali officio suspensum,

per tres annos, alii dictum episcopum ab officio suspendendum et quoad usque vivat, inter monachos recludendum, alii vero ambos gladio prouulgant anathematis puniendo.

Interea nuncii ducis et episcopi Boemorum Romam veniunt, ferentes mandata et pecuniam copiosam, sperantes per ipsam causam suam magis quam per allegaciones contra Polonus coram apostolico optinere, quibus ut data est audiencia in conspectu pape, causam suam coram eo sunt taliter prosecuti: „O fidei catholiceſſ et sedis apostolice sancte rector et vos patres reverendi, quibus a Deo potestas iudicandi et miserendi est collata, miseremini peccantibus, parcite penitentibus, qui veniam postulant. Fatemur enim, quod illicita et contra canonum statuta egimus, quia de terra remota brevi spacio ad vestrum mandatum non potuimus pervenire, sed quidquid est illud, quod fecimus, sciat, o patres, non ex temeritate, sed pro magna utilitate christiane fidei id fecisse. Aut si umquam bona intentio cadit in vicium, o sancti patres, secundum vestrum iudicium misericors parati sumus nostrum flagicium emendare“. Apostolicus ad hec dixit: „Si penitet, haut nocet error vester“. Mox nuncii Boemie submoti a concilio hospicio pociuntur, sequenti die ad obiecta Polonorum in concilio responsuri. Et sic illa nocte circuentes astuciam cardinalium per pecuniam corruerunt.

Postera autem die nunciis utriusque partis in concilio astantibus dominus papa ponderosis verbis coram omnibus ita dixit: „Sicut pertinacibus in impietatis culpam vindicta est sevior exercenda, ita reatum suum recognoscētibus et penitenciam desiderantibus est medicina salubri-

quoad usque vivat, in claustro monachorum degere iudicant, alii ambos gladio anathematis feriendos clament.

VII. Interea legati ducis et episcopi Boemorum ex parte totius populi et ipsorum Romanum adveniunt ferentes mandata magis muneribus oblitera quam facundie verbis polita. Quibus ubi data est copia fandi, in conspectu apostolici et sacri concilii tali sermone causam sue legationis sunt prosecuti: „O fidei catholice et sedis apostolice sanctissime rector et o patres in libro vite conscripti, quibus a Deo collata est potestas iudicanti simul et miserendi, miserememini peccasse confitentibus, parcite penitentibus simul et veniam postulantibus. Fatemur enim, quod illicita et contra canonum statuta egimus, quia de tam longinquis partibus ob tam breve temporis spaciū ad tam sanctum negotium vestrum nequivimus habere nuncium. Sed quicquid est illud, quod fecimus, sciatis, o patres, sciatis, conscripti, nos non ex temeritate, sed pro magna utilitate christiane religionis atque bona intentione id fecisse. Aut si umquam bona intentio cadit in vicium, o sanctissimi patres, secundum vestrum iudicium parati sumus nostrum emendare flagicium“. Ad hec apostolicus paucis: „Si penitet“, inquit, „haud nocet error“. Mox legati sumoti a concilio potiuntur hospicio, sequenti die reddituri rationem in iudicio. Illa autem nocte ducis missi et episcopi circueunt pecunia cardinalium astuciam, auro subplantant iusticiam, mercantur precio clementiam, munieribus leniunt iudiciale sententiam.

Postera autem die iterum legatis sacri concilii in capitulo presentatis dominus apostolicus os aperuit sacrum, ponderosis verbis et auctoritate plenum. „Sicut“, inquit, „pertinacibus in impietatis culpa est sevior exerendar vindicta, ita reatum suum recognoscētibus et penitentiam desi-

ter adhibenda. Magnum enim est peccatum aliena rapere, sed maius christianos non solum spoliare, (verum etiam) captivare, vendere ut animalia; est abhominabile, quod vos in Polonia perpetrastis, sicut nobis per eorum nuntios est relatum. Quod autem nulli liceat sine nostra licencia de loco ad locum sacram transferre corpus, sacri canones protestant, et ut presumptores tales pena anathematis puniantur. Si quia vos sive per ignoranciam sive per bonam intentionem hanc rem fecistis, precipimus, ut pro tam temeri presumptione dux vester et episcopus cenobium ecclesiasticis usibus bene dotatum in competenti loco construant, in quo ponant probatas personas clericorum, per quas sedulum Dei servicium pro vivis fidelibus et defunctis, de cetero ad laudem Dei nominis habeatur, ut saltem vel sic in conspectu Dei reatus vestri transgressio deleatur.

Mox nuncii Boemie exhyclarati revertuntur, duci et episcopo iussa apostolici referentes. Quibus dux velut Domini iussis obtemperans, in urbe Bolezlau iuxta flumen Labe ecclesiam ampliavit et dotavit magnis prediis in honore sancti martiris Wencezlay, ubi idem sanctus climer fratrem suum Bolezlaum occisus, martirium consumavat, in qua, sicut hodie cernitur, prepositum et canonicos, ut semper famulentur Domino, collocavit.

O^{kk} dies illa, dies Boemis honora et per secula memorie commendanda, sacrī misteriis frequentanda, dignis preconiis celebranda, devotis laudibus veneranda, divitibus letabunda, debilibus in largitione elemosinarum et pauperibus expontanda et omni sancto studio excollenda, in qua festis festa duplia germinantur. O felix Pragensis ci-

derantibus facilem prebemus assensum et ab hoste inflictis vulneribus misericordie adhibemus antidotum. Magnum enim peccatum est aliena rapere, sed maius christianos non solum spoliare, verum etiam captivare et captivos ceu bruta animalia vendere; nimis est abhominabile, quod vos per perpetrasse in Polonia nobis relatum est per veridica nuncia. Quod autem nulli liceat sine nostra permissione de loco ad locum sacram transferre corpus, testantur canones, prohibent patrum decreta, et presumptores huiuscmodi rei divina iubent eloquia gladio anathematis ut feriantur. Sed quia vos sive per ignorantiam sive bone intentionis ob gratiam hanc rem fecistis, precipimus, ut pro hac tam temeri presumptione dux vester et episcopus cenobium omnibus ecclesiasticis usibus et honoribus sufficier amplificatum in competenti loco construant probatasque personas ac officia servientium clericorum ex more constituant, ubi Deo sedulum servicium tam pro vivis fidelibus quam pro defunctis in semipiternum exhibeatur, ut saltem vel sic in conspectu Dei reatus vestri transgressio deleatur.“ Mox legati valde exhyclarati proficiscuntur et referunt duci iussa apostolici. Quibus dux, velut divinis iussis obtemperans, sub honore sancti Wencezlaei martiris in urbe Bolezlau iuxta flumen Labe, ubi idem sanctus olim feliciter consummatum martirium, venustissimum fabricavit cenobium, in quo, sicut et hodie cernitur, Deo servit caterva fratrum numerosa et habetur prepositura et basilica valde religiosa.

vitas, olim sacro duce Wencezla^o
ma(r)tire sublimata et nunc beato
Adalberto presule decorata, que a
domino Deo tuo recepisti gaudia ge-
minata. Resonent igitur in te sem-
per predicantium ora canonicorum
in gloriam et laudem martirum pre-
dictorum et quia vobis non sufficit
ad salutem sancta corpora tecta pan-
nis sericeis involuta et cystis^f deau-
ratis^l conservare nisi per labores
fructuosos, id est predicaciones sal-
utiferas et exemplum bone vite,
ipsorum apud Deum patrocinium^m
predictis, ut per vestra monita
gentes fideles, que audierint, eorum
limina visitantes, bonis operibus in-
sudantes a periculis liberati per
sanctorum interventum iungi me-
reantur consorcio beatorum. Amen.

Poznámky k textu olomouckého rukopisu:

- a) VIII⁰... Boemorum in margine. b) VIII... Adalberti červeně. c) Iniciála A červeně. d) Na rasuře. e) Následuj. Henrico vyškrabáno. f) Následuje rasura. g) Pův. zkratka sň přepsána později na sine. h) V rkp. nad m ob. zkrac. znam. ch) Zkrac. znam. er přips. jiným ink. i) Konec. a na rasuře. j) Ob. zkrac. znam. nad u vyškrab. k) Předpona ob. vyškrab. l) Následuj. sibi vyškrab. m) Na duci přeps. jiným ink. n) h na zač. slova vyškrab. o) m na konci slova vyškrab. p) Ob. zkrac. znam. nad druhou slab. slova vyškrab. (připouštělo by čtení coniuncte). q) Rkp. plectendi. r) Rkp. iuditium. s) Rkp. venr. násled. rasura. t) regionibus škrtn. u) Rkp. resonent. v) Rkp. nostre. w) nundius, druhé n vyškrab. y) corput, nad t nadeps. s. z) — it na rasuře. ž) Rkp. kall'as. aa) De - veniencium devotorum přips. touž rukou ve dvou sloupčích in margine. bb) V rkp. patrně per, avšak znam. vyškrab. cc) Sdí škrtn. dd) V rkp. oprav. z pův. gestis. ee) Rkp. papa. ff) Rkp. chatolice. gg) e nadeps. nad rasurou. hh) Rkp. contilio. ii) První a oprav. jiným ink. z e. jj) Uuencezlay. kk) Rkp. dvě O. ll) Po de rasura. mm) Nad p ob. zkrac. znam.

- 1) 25. července, správně 25. srpna (Septembri město chybného Augusti).
2) Nesprávně, čtvrtým císařem byl Jindřich II. (1014—24). 3) Nepočítají-li se za česká knížata Vladivoj a Boleslav Chrabrý, byl Břetislav desátým českým knížetem. 4) 23. srpna. 5) Srv. Bretholz, Die Chronik, str. 91, p. 2.
6) 23. dubna, správně 997. 7) Správně 1039. 8) Podle Friedrichovy Rukověti křest. chronologie, str. 244, šestý. 9) Podle Friedr. Rukověti, str. 244, čtrnáctý.
10) Léta chybně vypočtena. 11) 24. srpna. 12) 25. srpna. 13) Benedikt IX. (1032—45).

Poznámky k textu Bretholzovy edice:

(z poznámek, aparátu se uvádějí jen takové varianty, které by mohly mít význam pro srovnání s olom. rukopisem)

- a) limina A 2. 3. B. b) baptistmate A 2a. c) humo A 3. C 3. d) Cayn A 2^b. 3^b e) Chybí A 2a. f) duci solvat A 3. g) fraglanc(t)ia všechny mimo

A 2^b. C 3. A 2a. 3^b*. h) eadem ora quamchybí A 1a. ch) kyrieł C 1a (tak olom. rkp.). i) chybí A 1. j) utique A 1*. k) erumpna A 1a. 2b. 3. B. C 1b. 2b. l) frustra, oprav. frusta, A 1. 2a. m) it' um A 1. n) duce Wencezla A 3. o) pres. Adalberto A 3. p) třa A. 1. q) tak A 1; v ost. chybí r) exercenda A 1a. C 2. 3.

Ceský překlad:

Osmého dne před kalendami srpnovými¹ přenesení sv. Vojtěcha. Vyňato z České kroniky.

Osmého dne před kalendami srpnovými přenesení sv. Vojtěcha.

Léta Pán 1039 za panování čtvrtého římského císaře² vzněšený kníže jménem Břetislav, desátý vévoda český³, otec Vratislava, prvého krále českého, a cíhodný otec pan Šebíř, šestý biskup pražský, přibyli, vstupujíce s mohutným českým vojskem do Velkopolska a pustošice je, k hlavnímu sídlu Hnězdnu — silnému podivuhodnou povahou místa, jehož by však nepřátelé snadno dobývali, protože jej obývalo málo obyvatel — kde tehdy odpovídalo v kostele blahoslavené Panny Marie drahocenný poklad, totíž tělo druhého biskupa pražského, blahoslaveného mučedníka Vojtěcha. Pročež se Čechové hned bez boje zmocnili hradu, s velkou radostí překročili práh kostela a nechavše stranou všechno kořistění, žádali pouze, aby jim bylo dáno drahocenné tělo biskupa, které trpělo pro Krista. Když jejich biskup Šebíř spatřil jejich nerozvážnost a seznal zpozdilou náchylnost vůle ke všemu dovolenému i nedovolenému, pokusil se je zadržeti od nepřípustné opovážlosti takovými slovy: „Moji bratři a synové Boží církve, nejde tak snadno, jak by se domináváte, aby se nějaký smrtelník odvážil dotknouti se tak nerozvážně svatého těla, plného Božích ctností. Neboť se velmi obávám, abychom nebyli ochromeni a postiženi pominutím myslí, slepotou očí nebo nějakým ochrnutím údů, kdybychom se nerozumě odvážili činiti to se svatým. Pročež se napřed po tři dny posťte, litujte svých hřichů a odřekněte se všech svých ohavností, jež se mu u vás ošklivily, a z celého srdce slibte, že je se své strany vůbec nebudeste dělat. Neboť doufám v milosrdenství Boží a našeho patrona svatého Vojtěcha, že nebudeme zbaveni naděje ve splnění své žádosti, jestliže setrváme v oddané víře a s čistou myslí budeme poníženě prositi.“ Avšak jim se zdála biskupova slova pošetilosila a hned, nedoprávajice mu sluchu, vyrazili, aby se zmocnili svatého těla; a protože bylo pochováno za oltářem vedle zdi a jinak nemohlo být zničeno, se zvířecí vásní provedli bezbožný čin. Avšak pomsta nebeského Boha se dostavila. Neboť již při svém bezchlávém počinání ustrnuli na smyslech, nemohli téměř tři hodiny ani mluvit, ani číst, ani vidět, dokud zase nenabyli Boží milostí někdejšího zdraví. A i když pozdě, vykonali potom z litosti biskupovy příkazy a čím zjevněji byli z vůle Boží pokáráni, tím zbožněji a vytrvaleji se modlili, po tři dny se postice a žádajíce o milost.

Třetí noci se ve snu zjevil biskupu Šebířovi, když po jitřní bohoslužbě spal, svatý biskup se slovy: „Tak promlouv ke knížeti a kmetům: Nebeský otec dá, čeho žádáte, nedopustíte-li se zlých činů, jichž jste se odrekli při křtu.“ Když to ráno biskup oznámil knížeti a jeho kmetům, hned rozradařstně vstoupili do kostela svaté Marie a vrhli se před hrobem svatého Vojtěcha k zemi. Po dlouhé modlitbě kníže povstal a s kazatelny takto promluvil: „Chcete napravit svoji zpronevěru a přijíti po zvrácenostech opět k rozumu?“ A oni mu v slzách odpověděli: „Jsme ochotni učiniti nápravu a odvrátit se od hanebného činu.“ Tu kníže s pravici napřaženou nad biskupův hrob takto je oslovil: „Pozdvihnete, bratři, své pravice spo-

lečeně k Pánu a pozorně naslouchejte mým slovům; chci, abyste je potvrdili přísluhou na svou víru. Tedy prvním mým zákonným přikázáním budiž vám: Zachovávejte od nynějška svá manželství, v nichž jste doposud žili jako v nevěstincích a společně jako hlopoucí zvířata, podle ustanovení církevních zákonů tak, aby se žena spokojila s jedním mužem a muž s jednou ženou, pojatou za manželku zákonného církevního sňatkem. Druhé ustanovení zní: Kdyby manželka pohrdla mužem nebo muž manželkou a vznikl mezi nimi svář, vedoucí až k rozchodu, nechci, aby rušitel manželství, jenž by se nechtěl vrátiti k zákmenně uzavřenému svazku, byl uvržen podle řádu naší země do otroctví, nýbrž spíše, ať je to jakákoli osoba, byl z našeho nezměnitelného rozhodnutí odveden do Uher a naprosto se nemohl vrátit do země a vykoupit se penězi, aby nákazou jedné ovce nebylo poskvrněno stádo ovcí Kristových. Třetím ustanovením je, že týmž nálezem mají být trestány panny, vdovy a cizoložnice, budou-li usvědčeny, že spolu se studem ztratily dobré jméno a ze smilstva zrodily děti. Neboť proč páchají cizoložství a vyhánějí svůj plod — což je nejhorší hřich před Bohem — když se mohou svobodně rozhodovat o sňatku? Čtvrtým ustanovením je, aby se mezi manžely, prohlásí-li žena, že ji její muž náležitě nemiluje, nýbrž bez viny ji souží, konal za církevní asistence Boží soud a náležitou pokutu zaplatil knížeti ten, kdo bude shledán vinným. Podobně platí o těch, kteří jsou obviněni z vraždy: Arcikněz nechť ohláší správci onoho hradu jejich jména, správce ať je předvolá a, budou-li odpovádat, uvrhne je do vězení, až učiní přiměřené pokání nebo, budou-li zapírat, dokud by nebyl rozžavený železem nebo zažehnanou vodou dosvědčen jejich hřich či nevina. Avšak bratrovrahy, otcovrahy, vrahové kněží a pachatele hrdelních zločinů toho druhu ať arcikněz označí správci hradu nebo knížeti, aby byli od nich vyvrženi z království, svázaní železnými pouty v pas a na rukou, a platili jako Kain na zemi za tuláky a vyhnance. Pátým ustanovením je, aby krémář, který zřídí krému, jež je kořenem všeho zla, odkud pocházejí krádeže, vraždy, cizoložství a ostatní zlé skutky, nebo ji za peníze kupí, byl přiveden, bude-li přistižen, do středu tržiště, přivázán k sloupu a bičován metlou tak dlouho, jak se bude bíjici líbit. Majetek krémáře nemá být však zabaven, to jest dán do knížecí komory, nýbrž zakopán pod zem, aby se někdo neposkvrnil tak prokletým nápojem. Pijáci však, budou-li přistiženi v krémáři, nechť dříve nevyjdou ze žáláře, dokud nezaplatí knížecí komoře 300 denárů. Šestým přikázáním je, aby se o nedělích a slavených svátcích nekonaly trhy, jež jsou navštěvovány v naší zemi nejvíce proto, aby lidé měli v ostatních dnech volno pro svou práci. Bude-li však někdo ve výše uvedených dnech přistižen při robotném díle, dílo samé i to, co bude nalezeno v práci, má mu arcikněz odnáti a vinník ať zaplatí 300 denárů do knížecí komory. Podobně také ti smělci, kteří pochovávají na polích nebo v lesích své mrtvé, v křesťanské víře zesnulé, nechť dají arciknězi vola, knížeti však zaplatí 300 denárů; mrtvý však budiž odnesen na hřbitov.“ A biskup Šebíř potvrdil z vlastní pravomoci všechna ustanovení knížete. Tu kníže připojil tato slova: „To jsou věci, které nenávidí Bůh a Boží mučedník, náš patron svatý biskup Vojtěch, pro něž nás, své služebníky, opustil a odešel k jiným národům, aby jim neohrožené kázal víru křesťanskou, pro niž dobrovolně vytrpěl hroznou mučednickou smrt. Potvrzuji společnou přísluhou na naši i na vaši víru, že již tyto věci nebudeme dále činit.“ Po této slovech biskup, vzývav jméno Páně a vzav kladivo, zatím co ostatní kněží pěli sedmě žalmů a jiné modlitby, vhodné při tomto posvátném úkonu, začal opatrěně bourati vrcholek náhrobku až k místu, kde odpočívalo mučedníkovo tělo; a když se objevila rakev, všichni,

kteří byli v kostele přítomni, byli občerstveni tak omamnou vůní, že se po tři dny nestarali o nasycení pokrmem; ale i nemocným příchozím, trpícím různými chorobami, navrátilo se dřívější zdraví. Kníže, biskup a několik málo kmetů vzhledo a spatřilo světce Božího jasné tváře a podoby a tak zcela neporušeného těla, jako by byl sloužil téhož dne slavnou mši; tu zapjí kněží Te Deum laudamus (Tebe Boha chválíme) a laikové Kyrie eleison (Pane, smiluj se) a tak se jasné hlasy rozezvučí až k nebesům. Když byl tento chvalozpěv dokončen, takto se modil kníže, radostí zálitý slzami: „Mučedníku Kristův, blahoslavený Vojtěše, smiluj se vždy nad námi a nyní na nás pohled s obvyklým soucitem, slíť se nad námi hříšníky a dovol, abychom té mohli odnáti do tvého sídla, pražského kostela.“ Divná věc, neboť kdežto přede včerem se nemohli dotknouti jeho náhrobku, nyní hned kníže a biskup vyzdvihli tělo světce bez překážky z hrobu, zahalili je hedvábným rouchem a položili na oltář. A tak lid splnil své sliby, jež dal Bohu a svému světci; i bylo téhož dne věnováno na oltář ke cti mučedníka 200 hřiven. Boží pak milost vnukla do srdce knížete myšlenku, aby podobně přenesl tělo arcibiskupa hradu Hnězdna, pana Gaudencia, který odpočíval v též kostele. Ten byl zajisté bratrem svatého Vojtěcha nejen tělesně, nýbrž také duchovním spojením, byl jeho nerozlučným průvodcem při vši práci i starosti a jestliže s ním nevytrpěl mučednickou smrt tělesně, pocitil ji přece vnitřní soustrast. Neboť nebylo možné, aby jeho duši nepronikl meč, když spatřil, že pruské meče a oštěpy rozsekávají jeho rodného bratra na kusy, a sám si nepřál, aby byl pro víru křesťanskou usmrcen zároveň s ním. A ještě výše řečený kníže a biskup uznali za vhodné, aby byly do Prahy odneseny ostatky pěti bratří, totiž Benedikta, Jana, Matouše, Izáka a Christina, kteří byli pochováni v též hradě, avšak v jiném kostele. Co ještě dále?

Štastně přišli s ostatky blahoslavených do Čech, v předvečer svátku sv. Bartoloměje apoštola⁴ dorazili k hlavnímu sídlu Praze a položili se táborem u řeky Rokytnice. Ráno pak přišlo vstříc duchovenstvo a všechn lid v procesi, jehož množství mohlo pole stěží pojmiti. Procesí bylo seřaděno tak, že na prvním místě kníže a biskup nesli do pražského kostela svatého Vojtěcha, na druhém místě opatí ostatky pěti bratří, na třetím pak v rádě arciknězí arcibiskupa Gaudencia; na čtvrtém dvanáct kněží pro váhu zlata jen ztěží neslo zlatý kříž; na pátém byly jinými neseny tři desky, těžké vahou zlata, jež byly položeny kolem oltáře, kde odpočíval svatý mučedník. Neboť největší deska, zdobená drahými kameny, měla pět loket zděli a deset dlaní září. Konečně vezou na více nežli stu vozů ohromné zvony a všechny poklady polské země; za nimi jde nespouštěný zástup urozených mužů, spoutaných na rukou a na hrdle železnými okovy, mezi nimiž byl i jakýsi zajatý kněz. Stalo se pak toto přenesení blahoslaveného mučedníka Vojtěcha léta Páně 1030 devátého dne před zářijovými kalendami⁵. Svatý biskup Vojtěch zemřel tedy pro jméno Ježíše Krista mučednickou smrtí v pruské zemi léta Páně 995 devátého dne před květnovými kalendami⁶, byl potom pohřben v hnězdenské kostele ve Velkopolsku a po dlouhé řadě let přenesen českým knížetem jménem Břetislav a biskupem Šebířem spolu se svým bratrem panem Gaudenciem a pěti bratřími, mučedníky Kristovými, totiž Benediktem, Matoušem a Janem, Izákem a Christinem léta Páně 1030⁷ z Hnězdna do Čech na své pražské sídlo; byl pak s úctou položen ve středu kostela, jeho bratr Gaudencius byl však pohřben v kryptě mučedníků Kosmy a Damiána a ostatky řečených pěti bratří se s úctou chovají v sakristii kostela. A pátý z nich, totiž svatý Christina, byl přenesen, jak se praví, po mnoha letech ctihoným otcem panem Zdičkem, sed-

mým biskupem olomouckým⁸, na hrad olomoucký a s poctami uložen v kostele sv. Václava mučedníka, který vybudoval týž biskup s moravským knížetem Václavem a k němuž také kdysi přenesl z kostela sv. Petra biskupské sídlo; a k jeho poctě dal pak zhotoviti ctihonodý otec pan Robert, patnáctý biskup olomoucký⁹, drahocenné stříbrné ciborium, pozlacené a zdobené drahými kameny, v němž uložil ostatky svatého mučedníka, a dal je postaviti, pravím, při hlavním oltáři sv. Václava, jak se ještě dnes spatřuje, a to k chvále a cti našeho zbožného vykupitele, řečeného mučedníka Christina a rovněž ke spásce tam přicházejících zbožných křesťanů.

A jestliže bys chtěl, čtenáři, počítati rok přenesení svatého Vojtěcha od roku jeho utrpení, shledáš dvacet pět let¹⁰, po něž lezel v hrobě záračně neporušený. A poněvadž byl blahoslavený biskup přinesen do Prahy v den svatého Bartoloměje¹¹, bylo odůvodněně panem biskupem a pražskou synodou ustanovenno, aby přenesení svatého Vojtěcha i pěti bratří bylo každoročně slavnostně připomínáno nazítří sv. Bartoloměje¹².

Když se tyto věci takto udály, Poláci, oloupení o takový poklad, poradili se veřejně a poslali vyslance k papežskému dvoru se stížností, že prý kníže český a biskup Šebíř porušili božská ustanovenia a podání svatých Otců, a s nálehouvou žádostí, aby se jim dostalo zadostiučinění za tak těžký zločin. Papež¹³, vyslechnuv to, svolal kardinály a jiné duchovní k poradě, v níž se předětají církevní zákony a zkoumají svatá písma, kníže i biskup, ačkoliv nejsou přítomni, jsou usvědčováni z tak neobýcejné opovážlivosti; a tak někteří rozholdí, aby kníže byl zbaven všeho důstojenství a poslán na tři roky do vyhnanství, jiní, že má být řečený biskup zbaven úřadu a uzavřen do konce života mezi mnichy, jiní pak rozhlašují, že oba dva mají být potrestáni ostřím klatbou.

Zatím přibyli do Ríma vyslanci českého knížete a biskupa se vzkazy a velkým množstvím peněz, doufajíce vyhrátí spíše jimi svou při před apoštolským soudem nežli poselstvím proti Polákům; a když jim bylo uděleno slyšení před zrakem papeže, vyložili před ním svou věc takto: „Svatý, který řídí víru křesťanskou a apoštolský stolec, a vy, ctihonodý otecové, jimž od Boha byla udělena moc soudit i smilovat se, smilujte se nad hříšníky, ušetřete kajenců, kteří žádají o milost. Neboť se přiznáváme, že jsme učinili věci nedovolené a proti ustanovením církevních zákonů, protože jsme k vám nemohli ze vzdálené země ihned přijít pro příkaz, avšak vězte, otcové, že cokoliv jsme učinili, neudělali jsme ze smělosti, nýbrž k velikému užitku křesťanské víry; ale, svati otcové, jestliže se někdy dobrý úmysl zvrhne v pochybení, jsme ochotni napravit svůj špatný čin podle vašeho milosrdného soudu.“ Apoštolský otec nato pravil: „Vaše chyba neškodí, jestliže jí litujete“. Hned nato byli čeští vyslanci propuštěni ze shromáždění a odebrali se do svého přistřeší, majíce dalšího dne odpovídati ve shromáždění na výtky Poláků. A tak oné noci obešli kardinály a podplatili jejich chytrost penězi. Druhého pak dne, když vyslanci obou stran byli přítomni ve shromáždění, papež vážnými slovy promluvil přede všemi takto: „Jako je třeba stihnouti hodně přísným trestem hříšníky, v bezbožném provinění zatvrzelé, s prospěchem se má podatí léků těm, kteří svou vinu uznávají a přejí si pokání. Neboť uchvacovati cizí majetek je velkým hříchem, ale větším hříchem je křesťany nejen olupovati, nýbrž také zajímati a prodávat jako zvířata; čeho jste se dopustili v Polsku, jak nám oznámili jejich vyslanci, je odporné; svaté zákony pak svědčí, že nikdo nesmí bez našeho povolení přenáseti tělo světce s mísou na místo, a žádají, aby takoví pachatelé byli trestáni klatbou. Protože však jste učinili tuto věc buď z neznalosti či s dobrým úmyslem, příkazujeme, aby váš kníže a biskup pro tak

neuváženou smělost zřídili na vhodném místě kapitulu, bohatě nadanou kostelními potřebami, a v ní usadili osvědčené duchovní osoby, které by horlivě konaly službu Boží za živé věřící i za zesnulé a dále k chvále Božího jména, aby aspoň tak byl před zraky Božími zahlazen přestupek vaší viny.“ Hned se čeští vyslanci s radostí navrátili a oznámili knížeti a biskupovi papežovy rozkazy. A kníže jich uposlechl jako příkazů Páně i dal rozšířiti ke cti svatého mučedníka Václava a nadal velkými statky kostel na hradě Boleslavě při řece Labi, kde kdysi týž světec, byv usmrcen svým bratrem Boleslavem, podstoupil mučednický, v němž, jak se ještě dnes spatřuje, usídil probošta a kanovníky, aby věčně sloužili Pánu.

Ó, onen den, den, který má být Čechy uctyán a po staletí uchováván v paměti, provázen posvátnými obřady a důstojně oslavován, ctěn oddanou chválou, bohatým radostný, udělováním almužen vytoužený slabými a chudými, vyzdobený veškerou svatou horlivostí, v němž se dvojnásobně slavnosti sdružují s novými. Ó, šťastný hrade pražský, kdysi povznesený svatým knížetem, Václavem mučedníkem, a nyní ozdobený blahoslaveným biskupem Vojtěchem, hrade, který jsi od svého Pána Boha přijal dvojnásobnou radost. Necht tedy stále v tobě znějí k slávě a chvále řečených mučedníků při kázání ústa kanovníků; protože vám nestačí ke spásce uchovávat těla světců, zahalená do hedvábných rouch a uložená v pozlacených truhách, nebudeťte plodnou prací, to jest spásným kázáním a příkladem dobrého života hlásati jejich ochranu u Boha, aby věrný lid, který uslyší vaše napomenutí, navštěvoval jejich příbytky i horlivě konal dobré skutky a byl tak osvozen od nebezpečenství a přispěním světců zasloužil být připojen k společenství blažených. Amen.

Poznámky v. při přetisku z olomouckého rukopisu.

Archeografie — její pojem a úkoly

(Překlad z Velké sovětské encyklopédie, heslo Archeografie.)

Archeografie (z řec. ἀρχαιοτες starý a γραφω píši) je pomocná věda historická, jejímž úkolem je vypracování publikačních metod historických dokumentů a příprava jich k vydání.

V předrevolučním Rusku, kdy neexistovala centralisace archivnictví a speciální orgány archivní správy, spadaly do archeografie také otázky shromažďování a opisování dokumentů. V SSSR tuto práci provádějí státní archivy a je zahrnuta do oblasti archivnictví.

Archeografie v Rusku doznala velkého rozvoje od 2. pol. 18. stol. Základem archeografické činnosti této doby byly historické archivy, založené vládou. Prvním vydavatelem velké sbírky cenných dokumentů o historii ruského státu („Drevnaja Rossijeskaja Vivliofika“), jež vyšla v letech 1773—75 a 1788—91 byl N. J. Novikov.

Pro rozvoj archeografie 1. pol. 19. stol. měly velký význam: Společnost dějin a starožitností ruských při moskevské univer-

Bylo by třeba zamyslit se při této příležitosti nad tím, do jaké míry jest tato metoda zpřístupňování archivních fondů oprávněná. Je jisté, že při spoustě archivního materiálu obsaženého v novějších fonduch nelze si dobré představit, že bychom mohli chtít vydávat tiskem výsledky zpřístupňovacích prací celých těchto fondů. Zdá se, že po této stránce se ukazuje metoda výběrových soupisů jako prozatím nejpraktičtější a nejlépe vyhovující. Na druhé straně však nelze úplně přehlédnout ostatní zbývající materiál toho kterého fondu. I když se s ním nebude počítat přímo pro tisk, musíme brát v úvahu potřeby historického bádání v širším měřítku. To předpokládáme zvláště, jde-li o materiál tak důležité thematiky jako jsou dějiny poddanského lidu, kdy pro nás nemají důležitost pouze prameny týkající se stížností poddaných na vrchnosti, ale i ostatní druhy pramenů, z nichž se dovdíváme o jejich hospodářském a sociálním postavení. Stejně tak bude tento materiál důležitý pro otázky obhospodařování obecních pozemků a staveb a nemenší důležitost bude mít pro dějiny král. svobodníků v 2. pol. 19. stol. Nemůžeme ovšem žádat od HU ČSAV, který hledá v archivu pouze prameny k určitému thematu, aby nám při té příležitosti fondy, které jsou dosud nezpracované, zpracovával celé. To je prvořadý úkol archivních pracovníků.

V souvislosti s tím, že byl soupis registrativní skupiny FP/5 vypracován výběrově, nebylo možno použít inventárních čísel registrativní skupiny a byla uvnitř soupisu vytvořena inventární čísla vlastní. Bylo to tím spíše nutné, že regesty jsou v soupisu řazeny chronologicky podle let, což ve vlastním fondu důsledně zachováváno není. Rázemím regestů podle let se stala zřejmou nejpoměrnost množství vyřizovaných poddanských a svobodnických záležitostí v jednotlivých letech. Zatím co od r. 1589 do r. 1786 obsahuje edice 593 regestů, stoupá jejich počet od r. 1808 do r. 1849 na 3682. Z doby mezi rokem 1786–1808 má edice pouze 6 regestů, protože materiál fondu FP byl v minulých dobách neodbornými skartacemi zřejmě zničen.

Při zpracovávání starší části spisů, do r. 1785, byla zde možnost opřít se o výsledky práce Dra J. Dřímalá, který za doby svého působení v státním ústředním archivu zkatalogisoval nejstarší část celého fondu FP, tedy i FP/5, týkající se poddanských a svobodnických záležitostí. HU ČSAV si tím však příliš mnoho práci ulehčit nechtěl, protože z konfrontace obojích regestů je vidět u soupisu na mnoha místech samostatný postup, což jistě nebylo na škodu přesnosti a důkladnosti celé práce.

Celkem je možno vydání tohoto soupisu uvítat. Našim historikům, zabývajícím se dějinami venkovského lidu, především v období 1. pol. 19. stol. a studiem rozkladu feudalismu a narůstání kapitalistických vztahů, poskytnou takto zpřístupněné prameny neocenitelnou službu. Naši archiváři pak získávají další zkušenosti pro vydávání podobných soupisů, které budou jistě následovat.

M. Stupková

Státní ústřední archiv oznamuje, že v minulých dnech vyšel II. díl *Popisu Čech r. 1654* (Berní rula 2, str. 487–874, prací Dr K. Doskočila). Kniha dokončuje popis krajů a obsahuje též seznam majitelů velkostatků a seznam obcí a osad v Čechách. Přiloženy jsou 3 mapy. Cena brož. výtisku 65,60 Kčs.

Současně byl dokončen IV. díl edice *Monumenta Vaticana* prací Dr K. Stloukal, přinášející cenný materiál z vatikánských archivů z doby papeže Řehoře XI. 1370–1378. Cena brož. výtisku IV. 1 jest 24,— Kčs, sv. IV. 2 jest za 165,40 Kčs.

Obě publikace lze objednat v státním ústředním archivu, na adresu býv. AZČ, Praha IV, Tř. obránců míru 133.

Obsah ročníků 1951—1953 (1.—3.)

1951

Zdeněk Šamberger: Příspěvek archivů k novému pojednání českých a slovenských dějin	1
H.: Archiv ministerstva vnitra v letech 1945—1950	4
O. B.: Archiv bývalé země České od osvobození v r. 1945 do roku 1950	11
Július Barták: Pôdohospodársky archív a jeho vedecké poslanie na Slovensku	17
L. Peřich: Zpráva o bývalém zemském archivu v Opavě	22
E. J.: Válečné ztráty polských archivů	26
Zd. Kristen—M. Wolf—V. Hadač: Klášterní archív vyšebrodský v krajinském archivu v Třeboni	30
V. Č.: Archivář Karel Jeřábek	32
M. V.: Krajské kurzy městských archivářů	obálka č. 1
Výstavba archivů v SSSR	33
Sovětské archivnictví před druhou světovou válkou	36, 67
Václav Vojtíšek: Stoleté jubileum archivu města Prahy	43
Zdeněk Šamberger: Nové úkoly archivnictví	48
Miloslav Bělohlávek: Městský archív v Plzni	53
Ludo Fuzák: Organisace záchrany a ochrany archivního materiálu v Bratislavském kraji	56
M.: Archiv v sovětské beletrie	64
M. B.: Příručka pro spolkové archiváře	obálka č. 2
Václav Vojtíšek: O soupisu nápisů v českých zemích	obálka č. 2
Ustanovení Státní archivní komise	65
Organizácia a stav archívnej služby na Slovensku	77
Zdeněk Šamberger: K otázkám tak zvaných historických archivů	83
Václav Vojtíšek: O archivu university Karlovy a jeho ztrátach	86
N. Kušík: Pôdohospodársky archív a jeho fondy	93
Zasedání státní archivní komise	97
Július Barták: Státna archívna komisia rieši naliehavé problémy čs. archivnictva	101
Z. Fiala: Pojem archivu	104
Ferdinand Štiliar: Katalogizácia Archívov mesta Košíc	108
M. Wolf: Městský archív v Kutné Hoře	117
Zuber: Archiv arcibiskupství olomouckého v Kroměříži	121
Karel Polánek: Kladenský městský archív	122
M. V.: Věstudentský archív v Praze	124
Zemek: Archiv metropolitní kapituly v Olomouci	124
Karel Bednářík: Okresní archív v Českém Brodě	126
Jan Muk: Archiv MNV v Jindřichově Hradci	128

Zdeněk Šamberger: Více péče podnikovým archivům	1
Ladislav Skřivánek: Archivní technika a konservace	4
Popis archivních fondů v SSSR	13
Güntherová-Majerová: O otázkách slovenského archivnictva	16
Zpráva z II. zasedání Státní archivní komise	21
Václav Černý: Státní archiv zemědělský a oblastní archivy zemědělské	22
Kn.: Krajský archiv v Brně	26
Bohumír Janoušek: Krajský archiv kraje Českobudějovického v Třeboni	28
Skartační pokyny pro národní výbory	31
Zdeněk Šamberger: Význam plánování v archivech	33
Výběr spisového materiálu k trvalému uložení v archivech v SSSR	35
Zpráva ze III. zasedání Státní archivní komise	37
P. Horváth: Zpráva o celoslovenskom archívnom súpise	38
V. Lukáš: Základní pojmy z archivní praxe	40
Petr Pech: Příspěvek k významu podnikových archivů	47
Josef Nuhlíček: Budování archivnictví v kraji Pražském	49
Antonín Hálik: Vyvarujme sa chyb minulosti v archivnictve!	51
Josef Kollmann: Ústřední archiv ministerstva vnitra v r. 1951	55
Směrnice pro podnikové archivy	57
Zásady pro soupis archivních fondů	61
Jan Lintner: Městský archiv v Soběslavi v roce 1951	61
Frant. Navrátil: Městský archiv v Počátkách	63
R. Kryl: Archiv MNV v Mohelnici na Moravě	64
Archivy v SSSR	65, 97
Zriadenie Slovenského ústredného archívu	68
Zpráva ze zasedání Státní archivní komise	73
Josef Nuhlíček: Výstavba okresní archivní péče v Pražském kraji	76
E. Janoušek: Archivní služba státních lesů	78
Zdeněk Šimeček: Městský archiv v Táboře	80
T. Lamoš: Zpráva o výskume starej františkánskej knižnice a archívu v Kremnici	85
Vojtěch Prášek: Soupis archivních fondů města Kolína	88
Studijní řád pro archivy v ČSR	92
Záväzok archivárov Bratislavského kraja	94
Sběr papíru a skartační praxe	95
Zdeněk Šamberger: Více pozornosti dokumentům o dělnickém hnutí a KSC	106
Mária Bokesová: Pôvod a obsah bývalých župných archívov na Slovenku	110
M. V.: Ruské feudální archivy XIV. a XV. století	121
Jindřich Růžička: O archivech v Litomyšli	124
Alois Zbavitel: Městský a okresní archiv ve Frenštátě p. R.	127

Vládní usnesení o činnosti Státní archivní komise	1
Zd. Šamberger: Vládní usnesení o zásadách pro vyřazování písemností	4
Vyhľáška ministerstva vnitra ze dne 3. února 1953 o zásadách pro vyřazování (skartaci) písemností	7
Vytvořme novodobou československou archeografiu!	11
Vyhľáška povereníka vnitra zo dňa 29. decembra 1952: Organizácia a činnosť Slovenského ústredného archívu	18
Nová organizace archivnictví v Polsku	21
L. Mikeštíková: Využití montaných fondů pro současný výzkum	24
Václav Letošník: K místopisným úkolům našich archivních pracovníků	27
F. Hoffmann: Archivy a městské památkové rezervace	33
Olomoucký text Břetislavových Dekretů	35
Archeografie — její pojem a úkoly	53
Ludo Fuzák: Náplň práce župného archivára do roku 1918	60
Jiří Pražák: Soupis fondů krajských archivů	65
L. Peřich: Výstavy archivních dokumentů	76
Přehledy archivů v SSSR	78
Čestmír Hladík: Metrologický přehled	87
F. Hoffmann: Poznámky k archivní terminologii	114
Jozef Beláčik: Dejinný prehľad okresného zriadenia na Slovensku	117
Eugen Bohuš: Archív Velkého Popradu	125
Zdeněk Šamberger: Do další etapy našeho archivnictví	129
O publikování dokumentárního materiálu v SSSR	133
Směrnice pro vyřazování písemností	143
Jiří Pražák: O metodě diplomatického studia městských knih	145, 205
Mária Bokesová: Vieryhodné miesta, vznik, vývoj a pôsobnosť	163
Č.—K.—P.: Průvodce po archivních fondech — nová forma zpřístupňování archivů	167
70 let akademika Václava Vojtíška	172
Ludo Fusák: Archívna terminológia používaná v Maďarsku	173
Pavol Niederland: Vývoj občianskeho súdnictva na Slovensku v rokoch 1849—71	181
F. Hoffmann: Archiv jednotného národního výboru v Jihlavě	184, 239
O studiu dokumentů k dějinám dělnického hnutí v Rusku v 19. stol.	193
Josef Kožíšek: Poslání bánských archivů při nerostném průzkumu	198
Nové pojetí pomocných věd historických	227
Josef Nuhlíček: Budování archivnictví v Pražském kraji	230
Viktor Tomský: Vojenský ústřední archiv a jeho fondy	232
Recenze:	
Průvodce po Ústředním archivu. (Haas)	246
Bibliografie Plzně do roku 1941. I. díl. (D. Třeštík—Z. Fiala)	247
Václav Vojtíšek: Výbor rozprav a studií	248
Skartace a archiváři	obálka č. 4

ARCHIVNÍ ČASOPIS

ROČ. 1954 (4.)

Vydává archivní správa ministerstva vnitra v nakladatelství Orbis n. p.

Obsah ročníku 1954 (4.)

Články

Státní archivní komise projednala návrh vládního nařízení o archivnictví	1
Gabriela Čechová, K otázkám archivní methodiky	6, 219
Maďarské archivnictvo	14
Miloslav Volf: Polské archivy v letech 1945—51	18
Bulharské archivnictví	27
Zpřístupňování archivního materiálu v SSSR	30
Luba Durdíková: Nové metody zpřístupňování archivních fondů	34
Zkušenosti z archivních prohlídek	38
Jaromír Charous: O práci skartační subkomise při Státní archivní komisi	43
Eliška Čáňová—Josef Hron: II. konference vědeckých pracovníků z oboru historie v Liblicích	48
Vládní nařízení ze dne 7. května 1954 o archivnictví	65
K vládnímu nařízení o archivnictví	68
František Prošek: Archivy v předvolební kampani	72
D. Stuchlíková-Culková: O sovětské archeografii S. N. Valka	78, 151, 204
Václav Žáček: Zásady a úkoly dnešního polského archivnictví	86
Jiří Pražák: K problematice inventarisace listin	101
František Beneš: Pečetě a jejich význam	110
Josef Blecha: Účetní doklady a účetní knihy jako archivní materiál	114, 183
Celostátní archiv archivních pracovníků	129
Zdeněk Šamberger: Na okraj vládního nařízení o archivnictví	136
Kazimír Konarski: Úvod k inventáři archivního fondu	164
Jiří Pražák: T. zv. volný provenienční princip	173
Zdeněk Šamberger: Důsledky vládního nařízení pro další rozvoj archivní vědecké práce	193
Rudolf Sander: Archivnictví v Německé demokratické republice	212
Josef Kollmann: K inventářům rakouských státních archivů	229

Recenze — zprávy

Archeion sv. XVIII., XIX.—XX. (M. Vf.)	52
Prameny k dějinám třicetileté války. Regesta fondu militare archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze. IV. díl. 1625—1635 (J. Kollmann)	55
Soupis literatury o slovenských archivech. (J. Pražák)	58
Václav Pešák: Berní rejstříky z roku 1544 a 1620. (Eliška Čáňová)	61
Mária Jeršová: Inventár archívum Slovenského národného múzea v Martine, časť II. (P. Horvát)	62
Dokumenty názorné agitace k předvolební kampani. (Prošek)	63
Oskár Sashegyi: Archivy doby absolutismu (Abszolutizmuskorai levél-tárak). Archivní soupisy I. 5. (Levéltári alapleltárak I. 5.). (Vladislav Zapletal)	122
Teodor Lamoš: Bibliografia k archívom na Slovensku. (Jozef Kočiš)	124
Polský archivný slovník. (J. Pražák)	126
Vydávanie základných súpisov archívov v Maďarsku. (J. Kočiš)	189
Fr. Roubík—A. Haas—J. Kollmann—Z. Fiala: Slovníček archivní terminologie. (L. Mrázková)	190
Ze státního archivu v Brně	192
O spolupráci archivních pracovníků na řešení základního úkolu naší historické vědy. (J. Charous—J. Hron)	251
Ustavení státního ústředního archivu v Praze	254
Soupis pramenů k dějinám feudálního útisku. (M. Stupková)	254